Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3
10000 Zagreb

University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences
Ivana Lučića 3
10000 Zagreb, Croatia

Tel./Phone: +385(0)1 6120-111;Fax: +385(0)1 6156-879;www.ffzg.hr

KLASA: 053-01/13-01/237
URBROJ: 3804-850-13-1

Zagreb, 4. travnja 2013.

Odgovor Vijeća Filozofskog fakulteta na neistine i manipulacije u priopćenjima predsjednice Nacionalnog vijeća za znanost

Vijeće Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu uputilo je, 26. veljače 2103., na najviše državne adrese zahtjeve da se prof. dr. sc. Maja Vehovec "zbog manipulacija u vođenju Nacionalnog vijeća za znanost" smijeni s dužnosti predsjednice tog tijela, zatim da se zbog neprihvatljivog načina donošenja i neprimjerenog sadržaja poništi Odluka o donošenju novog *Pravilnika o uvjetima za izbore u znanstvena zvanja* te da se zbog nepropisnog donošenja poništi Odluka o imenovanju članova novih područnih znanstvenih vijeća i matičnih odbora. U međuvremenu se navedenim zahtjevima pridružio znatan broj akademskih i znanstvenih institucija i tijela, dok su brojni znanstvenici prosvjedovali na različite načine od spaljivanja vlastitih djela, vraćanja državne nagrade za znanstvenu knjigu "na prezrenom jeziku" do javnih istupa i pisanja otvorenih pisama.

U toj naknadnoj raspravi, koja se odvijala u prosvjednim oblicima nakon što je Pravilnik već bio donesen i objavljen u *Narodnim novima* 1. ožujka 2013., ispostavilo se da je Pravilnik napravljen neodgovorno, neprofesionalno i nekorektno prema svim društvenim i humanističkim disciplinama, bez uobičajene profesionalne konzultacije sa strukama kojih se to tiče, te bez rasprave u zainteresiranoj javnosti. Pravilnik je napravljen i protivno nacionalnim interesima, jer su istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima nerazdruživo povezana s očuvanjem nacionalne baštine, hrvatskog jezika i kulturnog identiteta, ali su isto tako u funkciji opstanka i razvoja društvene zajednice, tiču se svih, pojedinaca, grupa, institucija, politike, ekonomije, religije, ukratko društva u cjelini.

Ispostavilo se nadalje da je Pravilnik protuustavan, jer je kalkulantskim izuzimanjem prava kao posebnog znanstvenog polja, kojem su osigurani jednostavniji i lakše ostvarivi kriteriji napredovanja od drugih polja u društvenom znanstvenom području, narušio ustavno načelo ravnopravnosti, na što je upozorio i Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci (*Novi list*, 18. ožujka 2013.). U tempiranju odluke o donošenju Pravilnika krije se drugi nekorektan i kalkulantski element. Pravilnik je donesen na jednoj od posljednjih sjednica Nacionalnog vijeća za znanost, prije nego što je polovici članova tog tijela 13. ožujka 2013. istekao mandat, u situaciji kada je bilo poznato da MZOS pri Vladi Republike Hrvatske nije inicirao pokretanje postupka izbora novih članova Nacionalnog vijeća. Činjenica pak da se MZOS u ovom slučaju ravnao prema prijedlogu izmjena i dopuna Zakona koji se nalazi u krajnje neizvjesnoj saborskoj proceduri, a ne prema važećem Zakonu, otvara isti problem u mnogo široj perspektivi.

Nakon što je akademska zajednica gotovo plebiscitarno i s nepobitnim argumentima odbacila Pravilnik koji je bio nametnut nepropisnom procedurom i koji u sadržajnom pogledu pokazao neshvatljive razmjere nekompetencije njegovih autora, postojalo je samo jedno prihvatljivo, logično i etički ispravno rješenje: podnošenje ostavki svih onih koji su bili uključeni u stvaranje ovog skandala i stavljanje spornog Pravilnika izvan snage. No, umjesto toga, predsjednica Nacionalnog vijeća za znanost nastavila je u priopćenjima i izjavama iznositi neistine i manipulirati činjenicama te tako dodatno potvrđivati istu onu neodgovornost i nekompetenciju koja je i dovela do jedne od najvećih kriza u sustavu znanosti. Stoga je Vijeće Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, na sjednici 20. ožujka 2013., zaključilo da je barem na ključnih deset neistina i manipulacija, pa i nebuloza potrebno javno odgovoriti.

1. **Neistina da je Nacionalno vijeće za znanost "u zakonski određenoj proceduri" izabralo nove članove područnih vijeća i matičnih odbora**

Svoje *Javno pismo*[1] od 28. veljače 2013. predsjednica Nacionalnog vijeća za znanost, prof. dr. sc. Maja Vehovec završava neistinitom tvrdnjom da je Nacionalno vijeće "u zakonski propisanoj proceduri izabralo nove članove Područnih vijeća i Matičnih odbora za razdoblje travanj 2013. - travanj 2017." Suprotno od navedene konstatacije, postupak izbora i imenovanja članova područnih vijeća i matičnih odbora proveden je na neregularan i netransparentan način. Kao prvo, javni poziv za predlaganje članova područnih znanstvenih vijeća i matičnih odbora nije raspisalo Nacionalno vijeće za znanost nego Agencija za znanost i visoko obrazovanje kao nenadležna institucija. Sam javni poziv sadržavao je propozicije akta koji u vrijeme provođenja postupka nije bio na snazi (*Pravilnik o dopunama Pravilnika o ustroju i načinu rada područnih vijeća i matičnih odbora* stupio je na snagu tek 1. travnja 2013.). Konačno, postupak izbora kandidata bio je posve netransparentan, jer je zatajena lista pristiglih kandidatura na temelju koje su izrađeni prijedlozi za imenovanje članova područnih znanstvenih vijeća i matičnih odbora.

2. **Neistina da se "radu na Pravilniku pristupilo odgovorno i savjesno uz konzultacije s područnim znanstvenim vijećima", kako stoji u *Priopćenju za javnost*[2] s "press konferencije za novinare" održane 14. ožujka 2013.**

Rad na Pravilniku odvijao se, upravo suprotno, uz izostanak suradnje triju od sedam područnih znanstvenih vijeća: uz potpuno isključivanje Područnog znanstvenog vijeća za humanističke znanosti kao i Područnog umjetničkog vijeća, te uz iskrivljavanje i ignoriranje stavova Područnog znanstvenog vijeća za društvene znanosti kojem je na čelu bila prof. dr. sc. Maja Vehovec. Dok su pokušaji da se sazove Područno umjetničko vijeće bili opstruirani, Područno vijeće za humanističke znanosti redovito je zasjedalo, ali mu je bila uskraćena ne samo mogućnost sudjelovanja u izradi Pravilnika nego i svaka informacija o radu na Pravilniku, što je detaljno opisano i potkrijepljeno u službenim dokumentima koje je donijelo ovo područno znanstveno vijeće (*Izjava o ugroženosti humanističkih znanosti*, *Prosvjed zbog nekompetentnog nametanja Pravilnika o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja*). Na sličan način predsjednica Nacionalnog vijeća za znanost odnosila se i prema Područnom vijeću za društvene znanosti, kojem je predsjedala, tako da se može reći da su, u postupku izrade novog Pravilnika, čak tri zakonom zadana stručna tijela voljom predsjednice Nacionalnog vijeća za znanost bila držana - u informativnoj blokadi.

---

[1]http://www.nvz.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=126:javno-pismo-predsjednice-nacionalnog-vijea-za-znanost-profdr-maja-vehovec-zagreb-28022013&catid=1:zakljucci-sa-sjednica&Itemid=37

[2]http://www.nvz.hr/images/stories/Presica%20o%20radu%20NVZ%2014032013.docx

3. Manipulacija podacima i činjenicama o radu na Pravilniku "u protekle četiri godine"

U *Priopćenju za javnost* od 14. ožujka 2013. predsjednica Nacionalnog vijeća za znanost navodi kako je "posebnu pozornost privukao Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja o kojem se raspravljalo i na kojem se radilo protekle četiri godine, a posebno intenzivno u proteklih pet mjeseci." Takvom formulacijom čitatelj se navodi na pogrešan zaključak da je novi pravilnik nastao na podlozi pravilnika na kojem se doista radilo u protekle četiri godine, koji je formi prijedloga čak bio integralno uvršten u Izvješće o radu Nacionalnog vijeća za znanost u 2010. godini, te koji je početkom 2011. godine prošao javnu raspravu. Međutim, novi se pravilnik, kada je riječ o području društvenih i humanističkih znanosti, ni u čemu ne oslanja na prijedlog pravilnika koji je izrađen proteklih godina, kao ni na prethodno važeći pravilnik. Novi pravilnik u područja društvenih i humanističkih znanosti uvodi potpuno nove i k tome neprimjerene, neprimjenjive i pogrešne kriterije. Upravo stoga Nacionalno vijeće za znanost nije smjelo iz donošenja takvog pravilnika isključiti područna znanstvena vijeća kao zakonom zadana stručna tijela i nije smjelo takav pravilnik donijeti bez obavljenog konzultiranja sa zainteresiranom javnošću, kako to propisuje *Kodeks savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata* (*Narodne novine*, br. 140/2009.).

4. Manipulacija s namjenom i pravnim karakterom *Pravilnika o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja*

Promašene regulacije i proizvoljnosti u nametnutom Pravilniku o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja predsjednica Nacionalnog vijeća za znanost pokušava naknadno opravdati relativiziranjem njegove stvarne uloge i revidiranjem njegova pravnog karaktera. Tako posebno podebljanim tekstom u *Priopćenju za javnost* predsjednica Nacionalnog vijeća za znanost poručuje: "**Osnovna namjera ovog dijela Pravilnika bila je poslati poruku da je poželjno da znanstvenici iz društvenih i humanističkih znanosti rukopise svojih knjiga šalju međunarodnim izdavačima gdje će biti objektivno recenzirani te će ih na koncu čitati znatno veći broj ljudi.**" Na drugom mjestu kaže: "Cilj nam je bio pokazati poželjan smjer razvoja znanstvenih karijera u budućim godinama. Cilj nam je bio i pokazati nepoželjan smjer znanstvenog rada ako se on pretežito ostvaruje, primjerice, samo u jednom domaćem časopisu." Ako je Nacionalno vijeće za znanost doista željelo slati poruke i pokazivati poželjne i nepoželjne smjerove znanstvenih karijera, moglo je jednostavno donijeti odgovarajuće preporuke ili smjernice.

5. Manipulacija potrebama i željama mladih znanstvenika

U *Priopćenju za javnost* "unapređenje kriterija prema načelu međunarodne vidljivosti", kako to čini novi pravilnik, pokušava se opravdati željama mladih znanstvenika "da budu što više međunarodno vidljivi (konkurentniji) u znanstvenom radu". Premda su želje mladih znanstvenika najvjerojatnije ispravno detektirane, iz toga se ne može zaključiti da oni teže postizanju upravo onakve međunarodne vidljivosti kakvu propisuje novi pravilnik. Mladi su znanstvenici svojim reakcijama zorno pokazali što misle o "unapređenju kriterija međunarodne vidljivosti" kako je to učinjeno u novom pravilniku. U medijskim istupima predsjednica Nacionalnog vijeća na mnogo grublji način manipulira potrebama i željama mladih znanstvenika za međunarodnom afirmacijom. U jednoj izjavi tako tvrdi da su "upravo mladi željeli ove promjene i podizanje kriterija" (*Slobodna Dalmacija*, 27. veljače 2013., str. 10), u drugoj pak da su "mladi znanstvenici tražili od nje i Vijeća da pooštre kriterije" (*Večernji list*, 12. ožujka 2013., str. 28), da bi se u trećoj pohvalila kako "dobiva i pisma

podrške, ponajprije mladih znanstvenika" (*Jutarnji list*, 9. ožujka 2013., str. 22). Takvim izjavama predsjednica „najvišeg stručnog tijela koje brine za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti i sustava znanosti u RH" stvorila je obvezu da zainteresiranoj, ali i široj javnosti podastre dokaze i dokumente koji će potvrditi da su mladi znanstvenici od nje tražili da pooštri kriterije, te da su željeli upravo "ove promjene".

6. Izokrenut smisao "unapređivanja" i "pooštravanja kriterija"

U *Priopćenju za javnost* predsjednica Nacionalnog vijeća za znanost samu činjenicu da je Nacionalno vijeće za znanost uvelo nove kriterije za izbore u znanstvena zvanja vrijednosno označava kao "unapređivanje kriterija", iako je naknadna i očigledno neočekivana rasprava u zainteresiranoj javnosti nedvosmisleno pokazala da je posrijedi zapravo unazađivanje kriterija. U medijskim istupima predsjednica je znala govoriti o "pooštravanju kriterija" uz obvezatnu floskulu, kojom se izražava prezir prema humanističkim i društvenim znanostima, kako ubuduće neće biti moguće znanstveno napredovati na temelju novinskih članaka. Novi Pravilnik kriterije za izbor u znanstvena zvanja nije ni unaprijedio ni pooštrio, nego ih je bezrazložno otežao nametanjem neprimjerenih i pogrešnih zahtjeva.

7. Nebulozni "kriterij inkluzivnosti"

Želeći stvoriti privid da se "unapređivanje kriterija" ipak odvijalo u nekom konceptualnom okviru, predsjednica Nacionalnog vijeća za znanost u priopćenjima i javnim istupima uporno nabraja četiri „kriterija" – "međunarodna vidljivost, inkluzivnost, preciznost i koliko je moguće jednostavnost" – dok cijeli eksperiment nametanja novog pravilnika pokušava predstaviti kao "mini-strukturnu reformu hrvatske znanosti". Međutim, ni uz najbolju volju i ni uz konzultiranje većeg broja mjesta na kojima je predsjednica objašnjavala "kriterij inkluzivnosti", nije moguće shvatiti što ona pod tim zapravo misli. U *Priopćenju za javnost* na jednom mjestu navodi da se prilikom rada na Pravilniku "izuzetno pazilo na inkluzivnost različitih znanstvenih polja i generacija uključenih u pojedino znanstveno polje", dok na drugom mjestu napominje da je "kriterij inkluzivnosti posebno važan za društvene i humanističke znanosti, jer u tim područjima postoje vrlo velike razlike među znanstvenim poljima i među generacijama znanstvenika". Iz konteksta u kojem predsjednica koristi termin "inkluzivnost" moglo bi se zaključiti da ona pod tim misli "smanjivanje razlika", neku vrstu znanstvene uravnilovke ili eventualno "povezivanje", ali u oba slučaja teško je pronaći neki smisao. Stoga je najvjerojatniji zaključak da predsjednica nije upućena u pravo značenje spomenute tuđice koja neupućenima, inače, može zvučati veoma učeno.

8. Manipulacija "objektivnim međunarodnim mjerilima 'vidljivosti'"

Neprimjerene i pogrešne kriterije međunarodne vidljivosti, koje uvodi novi pravilnik, predsjednica Nacionalnog vijeća u *Priopćenju za javnost* bez ikakva utemeljenja proglašava "objektivnim". Upravo suprotno, kao što je pokazala naknadna rasprava u zainteresiranoj javnosti, kriteriji "međunarodno priznatog izdavača" kao i kriteriji "međunarodno priznatog časopisa" na temelju časopise baze ERIH sasvim su proizvoljni kriteriji koji su odabrani na krajnje subjektivan način. Pogrešna je i pretpostavka da su kriteriji međunarodne prepoznatljivosti u prethodno važećem pravilniku bili "subjektivni" zbog čega ih je, tobože, bilo nužno zamijeniti "objektivnim mjerilima" novog pravilnika.

9. Neprihvatljivo eksperimentiranje na znanstvenoj populaciji

Znanstvenici koji se bave eksperimentalnim istraživanjima dobro znaju da postoje strogi standardi i bioetička ograničenja u eksperimentalnom radu sa životinjama. Utoliko više začuđuje lakoća kojom se Nacionalno vijeće za znanost odlučilo za masovni eksperiment na znanstvenoj populaciji u obliku uvođenja u sustav izbora u znanstvena zvanja kriterija "međunarodno priznatih izdavača". Predsjednica Nacionalnog vijeća o tome je u *Priopćenju za javnost* iskreno progovorila: "Određivanje popisa međunarodno priznatih izdavača pokazalo se kao najveći izazov, jer je ideja sastavljanja takvih popisa nova u svijetu." Potom objašnjava kako su se "isprva odlučili koristiti listom ... WASS i SENSE", pa nastavlja: "Međutim, nakon što smo već odmakli s izradom Pravilnika, krajem 2012. godine, u Španjolskoj je objavljen popis španjolskih i inozemnih izdavača znanstvenih knjiga specifično za društvene i humanističke znanosti, kojeg je izradilo španjolsko Nacionalno vijeće za znanost (...) Za njega smo doznali netom nakon što smo usvojili novi Pravilnik te smo utvrdili da je pregledan, pouzdan i primjeren." Nakon toga su smjesta odlučili da ga eksperimentalno primijene na hrvatsku znanstvenu populaciju, od koje prethodno nisu pribavili informirani pristanak čak ni u formi savjetovanja sa zainteresiranom javnošću.

10. Sablazan "etičkog reagiranja"

Tvrdnja predsjednice da je Nacionalno vijeće za znanost, nakon što je doznalo za spasonosni španjolski popis nakladnika, **"etički reagiralo i promptno izglasalo izmjene i dopune Pravilnika"** izlazi iz domene neistina i manipulacija te prelazi u sferu sablazni. Predsjednica slavodobitno nastavlja: "Humanističkim smo znanostima zamijenili popis međunarodno priznatih izdavača popisom primjerenijim za njihove potrebe, dok smo društvenim znanostima dodali novi popis, jer veliki broj znanstvenih polja u društvenom području nalazi svoj interes u listi koju su kreirali instituti WASS i SENSE." U situaciji kada je jedino moguće i etički ispravno rješenje akutne krize, u koju je sustav znanosti doveden nekompetentnim i samovoljnim vođenjem Nacionalnog vijeća za znanost, trebalo potražiti na crti zahtjeva Vijeća Filozofskog fakulteta od 26. veljače 2013., predsjednica se još jednom poslužila - manipulacijom. Za 5. ožujka 2013. sazvala je sjednicu Nacionalnog vijeća. Ni na ovu sjednicu, na kojoj se raspravljalo o reakcijama na Pravilnik, nije pozvala predstavnika Područnog vijeća za humanističke znanosti, ali je zato, radi političkog pokrića, pozvala jednog savjetnika predsjednika Vlade RH. Na sjednici je Nacionalno vijeće, dva tjedna nakon donošenja, "promptno izglasalo izmjene i dopune Pravilnika" kojima je za hrvatske potrebe besmislen "nizozemski popis" međunarodno priznatih nakladnika zamijenilo podjednako besmislenim "španjolskim popisom", što je predsjednica u *Priopćenju za javnost* cinično protumačila kao otklanjanje "najozbiljnijeg prigovora novom Pravilniku koji dolazi iz humanističkih znanosti". Pritom se Nacionalno vijeće posve oglušilo na prosvjede akademskih institucija i znanstvenika kao i na brojne argumente koji su izneseni u naknadnoj raspravi o Pravilniku. Proglašavajući takvu reakciju Nacionalnog vijeća za znanost "etičkom", njegova je predsjednica svoj neslavni mandat okončala – u sablazni.

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB Ivana Lučića 3

Dekan Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu

prof. dr. sc. Damir Boras